

Polcz Alaine személyisége és jelentősége a hazai gyermekpszichológiai ellátásban

Dr. Hámori Eszter

Intézetvezető, PPKE BTK Pszichológiai Intézet és
MPT Klinikai Gyermekpszichológiai Szekció elnöke

„Fontos valamit jól csinálni, legyen az egy ház, amit felépítek, vagy gyermekek, akiket jól nevelek, ezernyi érték van, lényeges, hogy tudjak örömmel, szeretettel élni, létrehozni, teremteni valamit. Lehet, hogy nagyképűen hangzik, de az alkotó azért alkotott minket a saját képére, hogy mi is alkossunk – gondolom én.”

(Polcz Alaine portréfilm, 2006)

„Mindig is érdekeltek az emberek. Mérei Ferenc, egyik nagy mesterem mondta is, hogy olyan vagyok, mint a tükör, ami tisztán tükrözi azt, ami előtte van. Ha rálehelsz, nem látni a lehetet. Szeretem követni a sorsokat, nagyon szeretem nézni az emberek szemét, amikor beszélnek. Nekem minden ember egy képeskönyv egy oldala.”

(Egész lényeddel, 2006)

Polcz Alaine és Mészöly Miklós – 1949 - 2001

A feleség, az író és a pszichológus

Polcz Alaine – Életrajzi adatok

1922. október 7. Kolozsvár – 2007 szeptember 20. Budapest

1944 – első házassága

1946 – menekülés Budapestre, majd Csákvárra

1949 - pszichológus diploma, ELTE

1949 – Házasságkötése Mészöly Miklóssal

Szakmai életút első szakasza

1954-1957 – OIE – Felnőttek művészetterápiája

1959-1969 – A Központi Gyermekidegrendező Intézet – Schnell János mellett

1966 – A világ-technika és az aktív játéktechnika hazai diagnosztikai és terápiás alkalmazása

Szakmai hatások: Schnell János és a magyar gyermekpszichiátria a XX. században

Ranschburg Pál (1870-1945)

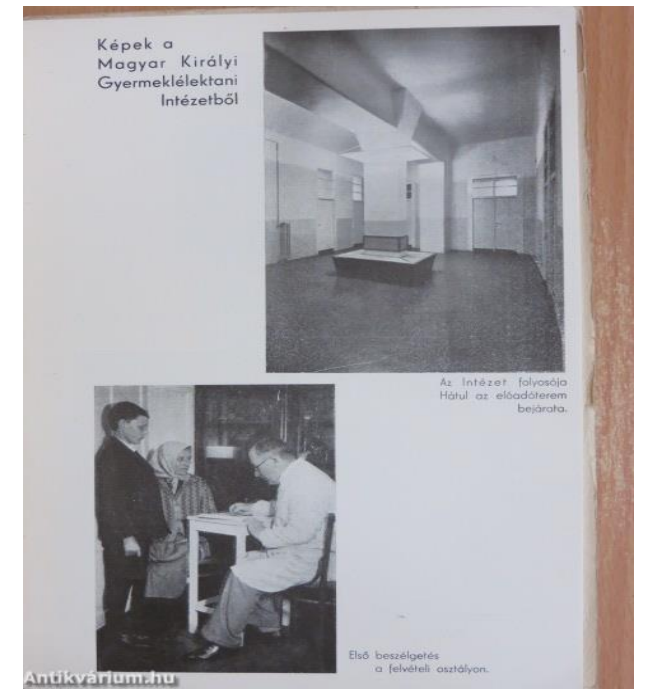
A kísérleti pszichológián
alapuló gyermekpszichiátria

Gyógypedagógiai

Pszichológiai

Laboratórium (1902)

„Pszichoprofilaxis” --- „a gyermeki
elme védelme nem a gyermeknél,
hanem a gyermek szüleinél kezdődik”.

Schnell János (1893-1973)

Gyermeklélektani Intézet (1935)

Később MTA Pszichológiai Intézete (1965)

**Központi Gyermekideggondozó Intézet
(1959)**

„A gyermekorsok lélektana”, 1938

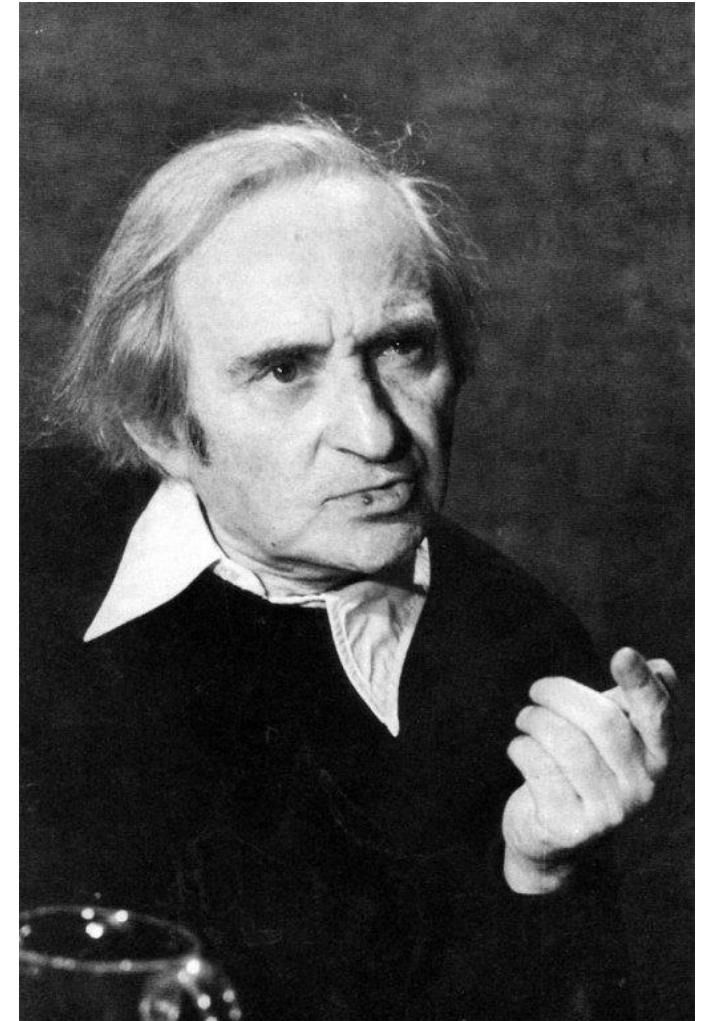
„Szülők iskolája”, 1948

Szakmai hatások: Mérei Ferenc és a klinikai pszichológia (1963 – 1974)

Mérei Ferenc, 1964

Országos Ideg és Elmegyógyászati Intézet (OIE)
Pszichodiagnosztikai Laboratórium –

- Diagnosztikus eszköztár, tesztadaptációk
- Pszichodiagnosztikai Vademecum – 52 kötet, 70 teszt
- Klinikai Pszichológiai Laboratórium – Bagdy Emőke, Szakács Ferenc
- Szakpszichológusi tevékenység szakminisztériumi rendelet (1977)
- Terápiás módszerek bevezetése – pl. pszichodráma, csoportterápiák

A szakmai életút első szakasza -1959 – 1969 – A Központi Gyermekideggondozó Intézet

1959 – Pszichésen sérült gyermekek
kezelése – Gyermeklélektani Intézet

Margaret Loewenfeld (1930) – A
Világépítés technikája (Jungiánus)

A Jungiánus hatás

- Szimbólumokkal való munka
- A gyermeki kifejezőmód és a
lereagálás
- Építkezés és konfliktusfeloldás

„A bábjáték azért hatásos, mert (...) csodálatos: az élettelen bábu megelevenedik, él. Ez a csoda újból és újból átélhető valóság. A varázslat nyílt színen, a gyermek előtt történik meg. S ezt a csodát még akkor is élvezzi, ha ő maga mozgatja a bábút. Ilyenkor a gyermek egy személyben alkotó-varázsló, és az életre keltett figura.”

A kisoroszlán játék mint diagnosztikai és terápiás eszköz (1962)
Bábjáték és pszichológia (1966)

A Dinamikus Játékdiagnosztika és játékterápia (1963 – 1974) – A Mérei hatás

A gyermek sajátos nyelve a játék

A cselekvő megismérlés a gondolkodás és a verbalitás helyett.

A játéktárgyakkal való kapcsolat:

áttételekben és dinamikus egységekben valósul meg (Mérei, Vadem. 28):

Utalás,
Szimbólum,
Molekula,
Szimulakrum,
Analogon

„... a gyermek nemcsak a történéseket ismétli megcselekvően, hogy a feszültségektől megszabaduljon, hanem impulzusait, félelmeit, tudatos és nem tudatos vágyait is ezen az úton vetíti a külvilágba. Ezért tudjuk a gyermeket spontán játékos cselekvésen keresztül megismerni, és ezért tudunk az egységek segítségével a motivációban módosítani, rossz viselkedési mintákat felbontani, újakat kialakítani” (1999, 8. o.)

A Dinamikus Játékdiagnosztika és játékterápia - Diagnosztikai Eszközök és a terápiás kapcsolat

A gyermek és a terapeuta kapcsolata: odafordulás, együttjátszás, bizalom, és folyamatos megértés.

...a terapeuta személyisége először háttérben van, és csak később, fokozatosan kerül az előtérbe... De a kapcsolat vívője ilyenkor is csak másodsorban a verbális kommunikáció. A játékos cselekvés és a metakommunikáció a fontos.

...amikor játszunk, a személyiségünk teljes bevetésével játszunk. Intuícióval, könnyedén, örömmel, ... átadva magunkat a gyermeknek és a játéknak – miközben állandó kontroll alatt tartjuk magunkat...

„...minden pszichoterápiának lényege a kapcsolat. ... a legfontosabb, és egyúttal a legnehezebben megragadható és elemezhető tényező. A módszer, az eszköz és a terapeuta személyiségének hatását nehezen lehet elkülöníteni (1999, 13 o.)

...a rombolást és az agressziót játéksíkon is csak közvetve fogadjuk el. Nem utasítjuk vissza – hiszen többnyire ezzel dolgozunk – hanem játéksíkra tereljük...

A Központi Gyermekideggondozó Intézetből a Tűzoltó utcai Klinikára - 1970

„Bevezettem a játékdiagnosztikát, játékterápiát Magyarországon. Létrehoztam az első játék-diagnosztikai, játékterápiás osztályt. S akkor jött egy új igazgató. Az első magyar játszó-pancsoló szobát és az egész játékterápiás osztályt úgy szüntette meg ..., hogy nem is szólt nekem. Egyszer csak megjelentek a munkások... és kezdték szétverni. A munkahelyem megszűnt pszichológiai intézet lenni. Lassan epilepszia-központ lett. Abban kitűnő. De az én munkám ott megsemmisült.

Nyílt az új út, hívtak a II. sz. Gyermekklinikára. Ott voltak a gyermekhaldoklók – ellátatlanul. Nekem ez nem volt idegen terület. Megtanultam már akkor, hogy mi a halál. Így voltam képes mester, szakirodalom és minden nélkül kezdeni. S mivel tudtam, hogy meghalni otthon jó, kezdtem bevezetni, hogy a gyermekeket engedjük haza meghalni. Ez volt a legnehezebb és legszebb munkám. Mindenki ellenállt. Az orvosok, a körzeti gyermekorvos, a társadalom: vissza a gyermeket a kórházba, hogy lehet egy haldoklót otthon tartani? Csak az anyák tudták, hogy jó.” (Egész lényeddel, 2006)

A pszichológiai gyermekellátás reformja a Tűzoltó utcai Gyermecklinikán

---

1970 – A kórházi gyermekosztály: játékok, alkotási lehetőségek bevezetése.

1976 – Játsszószoza az osztályon, külön szoba a szülők számára

1974 – 1999 számos tanulmány, könyv megjelenése gyász, halál és veszteség témában

1991 – a Magyar Hospice Alapítvány megalapítása és vezetése

2001 – A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje

2003 – Pro Psychologia Hungariae Emlékérem

A gyermek és a halál

„A félelem okozta feszültséget a gyermek nehezebben tudja magányosan elviselni, mint a felnőtt. Ezért közölni próbálja. A közlés vágya erős készítés, társat keres félelmében, és segítséget kér. A kimondás, ha megfelelően fogadnák, már önmagában megkönnyítené ennek a súlyos problémának az elviselését, erre azonban a gyermeknek nincs lehetősége, s ezért különböző más módokon próbálja környezete tudomására hozni haláltudatát, halálfélelmét.”

„Mit tegyünk, és mint mondjuk a gyermeknek, amikor a halálról kérdez? ... csak azt mondjuk, amit hiszünk. Az autentikus magatartásnak van ereje és szuggesztivitása. És amit mondunk, az legyen összhangban a tetteinkkel... Bonyolultnak tűnik? Nem az, csak nehéz, mert elsősorban önmagunkkal, majd az étellel és gyermekeinkkel kell őszintének lennünk.

Meghalok én is? A halál és a gyermek (1993)

Élet, halál és a fejlődés

„Elfogadni tudni a másik halálát, annyit jelent, hogy elfogadunk egy soha viszont nem látást, egy hang és gyengédség megszűntét, melyek hordozói voltak a kapcsolatnak, elfogadjuk az elképzelt közös tervekben a jövő hiányát. Az életmód megváltozása, a közös helyek és tárgyak érzelmi felszámolása, a realitás elfogadása önélküle: ez jelenti a gyászunkát. Ez nem könnyű.”

Éjjeli lámpa, 1996.

„A személyiségfejlődés halálig tart, legalábbis addig kellene, hogy tartson. Az életdelelő váltása döntő. Ekkor, az egzisztenciális és fajfenntartási ösztönzések alól szabadulva a lélek táguló perspektívákkal és az alkotókészség felszabadulásával már inkább a szellemiek felé fordulhat. Sokan nem képesek ezt végrehajtani, és az élet első felének értékeit próbálják tovább ismételtetni, s lassan így válnak élőhalottá anélkül, hogy tudnának róla.”

Éjjeli lámpa, 1996.

Utóhangok Polcz Alaine életéről

Életművéből egy roppant gazdag világ képe bontakozik ki, egy olyan világra, ahol minden mindennel összefüggött: a szakácskönyv az irodalommal, az élet a halállal. Bár komoly dolgokkal foglalkozott, gyermeki naivitása és humora sosem hagyta el...

Polcz Alaine-t nagyon sokan szerették kedvességéért, ötletességéért, de voltak olyanok is, akik féltek tőle. Nem mindenki tudta elfogadni a halállal és a gyásszal kapcsolatos nyíltságát, „szemérmertlenségét”. Határátlépőnek számított, ... nem volt benne ... gátlás a halállal szemben, s ez az emberek egy részét megijesztette.

„Olyan volt Alaine, mint a farkas a mesében, amikor a kismalac ajtaján bekunyerálta előbb az egyik lábát, aztán a másikat, végül mind a négyet. A töretlen hite, ereje, mindenkit elvarázsoló karaktere, hömpölygő ötletei, nem volt egy átlagos valaki. Alaine mindig kicsit a föld fölött lebegett, volt egy különleges, varázslatos világa. [...] Neki megvolt az a képessége, hogy valamilyen módon segített elfogadhatóvá tenni a halált.”

